

29.1.2024

Työ- ja elinkeinoministeriö

VN/24082/2023

LAUSUNTO HALLITUKSEN ESITYKSESTÄ EDUSKUNNALLE ULKOMAALAISLAIN 72 A §:N MUUTTAMISESTA JA ULKOMAALAISLAIN MUUTTAMISESTA ANNETUN LAIN 72 §:N MUUTTAMISESTA

Kaupan liitto kiittää mahdollisuudesta antaa lausunto otsikkoaiheeseen liittyen ja lausuu seuraavaa:

Hallituksen esitys eduskunnalle ulkomaalaislain 72 a §:n muuttamisesta ja ulkomaalaislain muuttamisesta annetun lain 72 §:n muuttamisesta sisältää työntekijän oleskeluluvan tulorajan nostamisen alakohdaisen TES:n minimiin, kuitenkin vähintään 1600 euroon kuukaudessa. Kaupan liitto näkee esityksessä useita ongelmakohtia ja esittää, että hallituksen esitys palautetaan valmisteluun.

Kaupan alan yrityksissä työskenteli vuonna 2023 noin 282 000 henkilöä, mikä tekee alasta elinkeinoelämän suurimman työllistäjän. Kauppa on työvoimaintensiivinen ala, joka kärsii työvoimapulasta sekä kohtaanto-ongelmasta. Sen vuoksi kaikenlaiset heikennykset työvoiman saatavuuteen ovat alalle ongelmallisia. Kaupan yritykset ovat hyötynet kasvaneesta maahanmuutosta ja tarvitsevat työperäistä maahanmuuttoa myös tulevaisuudessa. Vieraskielisten työntekijöiden määrä kaupan alan yrityksissä on tuplaantunut vuodesta 2007 vuoteen 2021. Vuonna 2021 kaupan alalla työskenteli lähes 16 000 vieraskielistä, mikä on noin 6 prosenttia kaikista kaupan työllisistä.

Esityksen mukaan suurin vaikutus lakimuutoksella olisi niihin yrityksiin, jotka tarvitsevat osa-aikaista työvoimaa. Kaupan työllisistä 27 prosenttia eli 79 200 työllistä oli osa-aikaisessa työsuhteessa vuonna 2022. Kaupan asiakasvirtojen voimakas vaihtelu määrittää myös myymälöissä tarvittavan henkilöstön määrän, jonka vuoksi kauppa tarvitsee koko-aikaisten lisäksi myös osa-aikaisia työntekijöitä. Esityksessä on arvioitu lakimuutoksen vaikutukset usealle eri toimialalle, mutta vaikutuksia kaupan alan työllisyyteen ei ole arvioitu.

Esitys ei ota huomioon tilanteita, joissa työllisen taulukkokohtainen peruspalkkaosa ei osa-aikaisuuden perusteella välttämättä nouse 1600 euroon, vaikkakin TES:n minimi ylittää 1600 euron vaatimuksen. Esimerkiksi tilanteessa, jossa työntekijä aloittaa ensikertalaisena kaupan alalla, palkka määräytyy ensimmäisen vuoden ajalta harjoittelijapalkan mukaan, mikä on 85 prosenttia myyjän palkkaluokan kuukausipalkasta. Tämä tarkoittaa 37,5 viikkotuntisopimuksella pääkaupunkiseudun ulkopuolella työskentelevälle 1648,14 euron kuukausipalkkaa. Jos työnantaja ei pysty takaamaan täysiä viikkotunteja, jo 36 viikkotuntin määrä alentaa peruspalkan 1600 euron alapuolelle, jolloin hallituksen esityksen mukainen lakimuutos estäisi maahanmuuttajan työllistymisen.

Esityksestä ei myöskään käy ilmi, minkä ajanjakson bruttoansioista työllisen kuukausiansioita tarkastellaan. Kaupan alan työntekijän ansioista merkittävä määrä voi koostua useammasta joko työaikaan perustuvasta lisästä tai olosuhdelisästä, joiden määrä voi vaihdella kuukausittain. Myös tarjolla olevan työn määrä voi vaihdella kausittain, jonka vuoksi tarkasteltaviin bruttoansioihin tulisi luonnollisesti estimoida keskimääräinen arvio kuukausiansioista, joka huomioi erinäiset lisät ja vuotuisen keskimääräisen tuntityömäärän.

Esitys ei ota huomioon Suomen väestörakenteen kehitystä ja sen vaikutusta työvoiman saatavuuteen. Suomi on riippuvainen työperäisestä maahanmuutosta, jonka vuoksi jokainen työperäistä maahanmuuttoa vaikeuttava esitys voi olla Suomen tuottavuuskasvun hidaste. Syntyvyys on historiallisen matalalla tasolla ja syntyvyyden trendi on ollut laskeva vuodesta 2010. Vuonna 2023 syntyvyyden taso romahti vuoden 1836

tasolle, syntyneiden lasten lukumäärän ollessa noin 43 tuhatta. Samanaikaisesti kuolleiden määrän trendi on ollut kasvava vuodesta 2010 lähtien ja vuonna 2016 kuolleiden määrä ylitti ensi kertaa syntyneiden määrän. Vuonna 2023 luonnollinen väestönlisäys oli -18 000 henkilöä, mikä tarkoittaa, että Suomen väestö olisi supistunut 18 000 henkilöllä ilman maahanmuuttoa. Maahanmuutto on ainoa osatekijä, mikä tässä yhtälössä on estänyt Suomen väestönkasvun alenemisen. Vuonna 2022 maahan muuttaneiden määrä ylitti ensi kertaa syntyneiden määrän.

Kunnioitavasti

KAUPAN LIITTO

Mari Kiviniemi
toimitusjohtaja

Heidi Lauttamäki
ekonomisti